

УДК 78.071.2(477.43)(092)

І.Г.Маринін

**Творча постать Олександра Царука в контексті розвитку
традиційного народно-інструментального виконавства
Південно-Західного Поділля**

У статті подано творчий портрет подільського музиканта-педагога, баяніста Олександра Царука, його педагогічно-виконавська діяльність і творчі здобутки. Зокрема, зроблено історико-мистецький аналіз життєвого та творчо-виконавського шляху, які містять: спогади про творчість митця (численні відзнаки, нагороди, високі виконавські досягнення), а також оригінальний репертуар ансамблю трійстих музик Кам'янець-Подільського аграрно-технічного університету.

Наголошується на творчому внеску музиканта-педагога, баяніста, керівника ансамблю трійстих музик, члена Всеукраїнської національної музичної спілки, лауреата обласної премії імені Костянтина Широцького в розвиток народно-інструментального виконавства, його роль і значимість у збагаченні оригінального музичного фонду народно-інструментального мистецтва Південно-Західного Поділля.

Підкреслюється значимість музично-педагогічної, творчої і просвітницької діяльності митця для народно-інструментальної культури Південно-Західного Поділля, розкривається його музично-педагогічні та творчі досягнення висвітлюються в різних аспектах: історичному, культурологічному, мистецтвознавчому та виконавському.

Ключові слова: Олександр Царук, музикант-педагог, народно-інструментальне виконавство, ансамбль трійстих музик, баяніст.

Постать відомого музиканта-педагога, баяніста Кам'янець-Подільського коледжу культури і мистецтв, керівника ансамблю народної музики Кам'янець-Подільського аграрно-технічного університету, члена Всеукраїнської національної музичної спілки, лауреата обласної премії імені Костянтина Широцького Олександра Царука досить відоме у мистецьких колах професійних й аматорських виконавців-інструменталістів на теренах Південно-Західного Поділля.

Численні відзнаки, нагороди, високі творчі досягнення Олександра Царука поєднуються з найголовнішим для нього – визнанням, яке він здобув чесною і сумлінною працею, великою шаною від людей і повагою у мистецько-культурному просторі подільського краю та всієї України.

Мистецько-творчій та професійно-педагогічній діяльності Олександра Царука присвячено чимало публіцистичних матеріалів (О.Будзей, А.Віннічук, А.Гавришук, І.Маринін, Н.Середенко), у яких вибірково висвітлюються різні аспекти його життєвого та творчого шляху. Утім, вони не дають наукового бачення цієї, безперечно, талановитої постаті в контексті його внеску в народно-інструментальну культуру Південно-Західного Поділля, яка є складовою частиною мистецького життя подільського регіону. У цьому контексті важливо дослідити творчу діяльність тих митців, які зробили вагомий внесок у розвиток національної народно-інструментальної культури і чия творчість недостатньо висвітлена у сучасному музикознавстві. Одним із таких митців є Олександр Пилипович Царук.

Основними джерелами про творчу діяльність О.Царука є публікації у місцевій, обласній та загальноукраїнській пресі, література, де вміщено: спогади, діалоги про творчий портрет митця, а також оригінальний репертуар ансамблю троїстих музик Кам'янець-Подільського аграрно-технічного університету. Значну частину інформації почерпнуто з власного архіву митця, його спогадів, а також програм концертних виступів творчого колективу.

Мета статті полягає у висвітленні творчого внеску музиканта-педагога, баяніста, керівника ансамблю троїстих музик Кам'янець-Подільського аграрно-технічного університету Олександра Царука в розвиток народно-інструментального виконавства, його ролі і значимості у збагаченні оригінального музичного фонду народно-інструментального мистецтва Південно-Західного Поділля.

Дід Михайло та батько Олександра Пилиповича – Пилип Михайлович проживали у селі Ходорівці Кам'янець-Подільського району Хмельницької області. Страшна репресивна сталінська машина на початку тридцятих років катком проїхала по хліборобській сім'ї Царуків. Родина була розкуркулена з виселенням до Росії. Батько – Пилип Михайлович там зустрів своє перше кохання – Єлизавету і згодом закохана пара одружилася. У молодого подружжя з'явився маленький Сашко. Це сталося 18 серпня 1948 року у селі Никола Архангельської області на Крайній Півночі.

Захоплення грою на музичному інструменті у Сашка проявилось у дуже

ранньому віці. Сім'я Царуків любила музику: батько грав на гармошці, а мати – на гітарі. Морозними вечорами у них звучали популярні пісні та народні мелодії. Уважно вслуховуючись у батьківське “народне музикування”, маленький хлопчик вбирав у себе почутий мелодизм награвань. В чотирирічному віці він самотужки, без будь-якої допомоги, почав самостійно апробувати перші кроки в опануванні гри на гармошці. Творчий хист неабияк здивував батьків. Мистецький талант батьків спадково передався їхньому сину. Вони добре усвідомили, що мають дитину з особливими музичними здібностями і з цього щиро по-батьківськи раділи.

Згодом батьки приймають доленосне для сім'ї рішення – повернутися в рідну Україну. Це сталося у 1952 році. Сім'я поселилася у Кам'янці-Подільському, біля сокоморсового заводу, надалі – на Польських фільварках поблизу Георгіївської церкви. Батько, Пилип Михайлович, працював електрозварювальником на птахокомбінаті, а мати, Єлизавета Родіонівна, – на птахофабриці.

Сашко серед свої однолітків вирізнявся маленьким зростом, але був дуже швидким, спритним і сильним хлопчаком. Одного разу, коли йому було шість років, він разом з однолітками грався у війну. Один із товаришів вистрелив у Сашка із справжнього пістолета і куля влучила у голову. Лише фаховість місцевого хірурга Миколи Нестеровича Комісарова врятувала його від трагедії. Цей випадок вдихнув у Сашка віру в щасливу майбутню долю, відкрив у нього друге дихання, сповнене дитячими мріями.

Залучення батьками сина до початкової музичної освіти набуває практичних кроків – 6-річного сина вони привели до музичної школи, в клас гри на баяні. Але через малий зріст Сашка не хотіли брати на навчання, мотивуючи тим, що його не буде видно за баяном, а це негативно позначиться на опануванні гри. Однак велике бажання хлопчика і настирливість батьків змінили думку екзаменаторів – у 1954 р. його зарахували до першого класу Кам'янець-Подільської міської музичної школи №1. Перший вчитель по класу баяна – Дмитро Павлович Галяга – дав хлопчикові перші цінні педагогічні уроки, які той засвоїв сповна. Опанування гри на баяні Сашко продовжив у відомого в місті педагога-баяніста Миколи Філімоновича Кота. Досвідчений викладач знайшов підходи до вирішення музично-виконавських завдань і підбору навчально-педагогічного музичного репертуару, взявши до уваги особливі музично-виконавські здібності перспективного підлітка. Щірі прагнення й музичні уподобання учня учитель незмінно підтримував, був задоволений його успіхами, які випереджали інші. Сашко починає виступати на міських і обласних оглядах художньої самодіяльності.

У 1956 році Сашко пішов у перший клас Кам'янець-Подільської загальноосвітньої школи №8, де навчався до п'ятого класу. Надалі перейшов до школи №14. Вже в той доволі ранній період він професійно акомпанував танцювальному колективу в Будинку офіцерів. А у 1963 році, після закінчення школи, Олександр приймає рішення їхати на вступні іспити до Київського музичного училища імені Р.М.Глієра, де хотів здобути рівень професійного

виконавця-баяніста. Із такою думкою він шукає і обирає свій власний шлях у Києві. Вступні іспити склав Івану Журомському – відомому українському баяністу, учаснику квартету Миколи Різоля. Метр був вражений виконавською підготовкою юнака, який продемонстрував зрілу, професійну, філігранну за технічними і художніми вимогами гру на баяні. Спілкуючись з абітурієнтом, перевіряючи його музично-слухові здібності, музичну пам'ять, екзаменатор переконався в його унікальних здібностях. Тож Олександра прийняли на навчання до училища, у клас баяна Андрія Федоровича Нечипоренка.

Ознайомився з його історією, яка розпочалася 18 січня 1868 р. Тоді при Київському відділенні Імператорського Російського музичного товариства заснували училище, яке мало готувати музикантів-виконавців для музичних колективів і організацій міста – Київської опери, оркестрів тощо. Серед вихованців училища багато видатних музикантів: всесвітньовідомий піаніст Володимир Горовиць, видатний український виконавець і педагог, баяніст Микола Різоль, видатні українські композитори Левко Ревуцький, Пилип Козицький, Георгій та Платон Майбороди, хоровий диригент Павло Муравський, відомі співаки Дмитро Гнатюк, Діана Петриненко та багато інших, чий внесок в музичне мистецтво давно вже визнаний історією. Звісно, що навчально-творча атмосфера, перебування у такому престижному мистецькому навчальному закладі з багатою історією і музичними традиціями позитивно позначилися на формуванні сильної мистецької натури юнака. Ці та інші умови мали неабиякий вплив на формування його індивідуальних навчально-мистецьких орієнтирів.

Важливим чинником вдосконалювати свою гру і орієнтуватися на найвищі стандарти став виступ в училищі лауреата міжнародного, всесоюзного і всеукраїнського конкурсів, молодого викладача Київської державної консерваторії імені П.І.Чайковського Володимира Бесфамільного. Від його ефектної, майстерної, професійної гри Олександр був у шаленому захопленні. Під сильними враженнями почутого і побаченого він вирішив максимально вдосконалювати свою гру, підняв “планку вимог” до себе, відвідуючи концертні виступи інших видатних баяністів (Беляєв, сестри Білецькі, квартет баяністів М.Різоля). У спілкуванні зі своїми однокурсниками обмінюється власним виконавським досвідом, цікавиться відкритими академічними концертами студентів консерваторії, відвідує оперний театр, філармонію, виступи видатних виконавців та колективів (диригенти Н.Рахлін, С.Турчак). Таке насичене музичне життя Олександра позитивно позначилося на формуванні його світоглядних, музично-виконавських та життєвих позицій.

Творчий ріст музиканта продовжувався: готує сольне відділення концертої програми для баяна. Концертну програму успішно апробує перед викладачами і студентами Київської державної консерваторії. До програми залучив твори зарубіжних та вітчизняних композиторів: “Прелюдію і фуга a-moll” І.Баха, “Прелюд” В.Дикусарова, “Капріччіо” А.Репнікова, Сонату h-moll М.Чайкіна, “Блискуче рондо” К.Вебера, “Циганські наспіви” П.Сарасате, “Ах, ты но-

ченька” В.Подгорного, обробку української народної пісні “Дощик” М.Різоля. Молодому виконавцеві вдалося досягнути глибокий філософський зміст творів і одночасно продемонструвати яскраву технічну свободу, наповнену різноманітністю динамічної палітри, штрихів та артикуляційних засобів виконуваних творів.

Буденне студентське життя складалося із систематичних, довготривалих занять за інструментом (5-7 годин на день). Олександр отримує базову професійну музичну освіту і самостійно міркує над продовженням навчання у вищому мистецькому навчальному закладі.

Після завершення навчання в музичному училищі він у 1968 р. вирішив вступати до Київської державної консерваторії, але не пройшов конкурсом. Тоді подався до Київського державного інституту культури імені П.Корнійчука, де на нього чекав успіх – вступив на відділення народних інструментів. Навчався у класі баяна викладача А.Нечипоренка. В результаті постійних контактів та обміну навчального досвіду зі студентами-однокурсниками, відбувалося формування власного бачення творчих перспектив. Його переконання базувалися на тому, що лише неабияка сила волі, терпіння, настирливість у засвоєнні баянних концертних творів можуть стати запорукою мистецького визнання і високих творчих вершин.

Олександр наполегливо працює над складними музичними шедеврами: “Рондо капрічозо” К.Сенс-Санса, “Скерцо” К.Мяскова. Відому транскрипцію для баяна твору М.Римського-Корсакова “Політ джмеля” він виконував на одному подиху, найшвидше серед своїх однокурсників – за 48 секунд. Блискуча художньо-технічна майстерність в поєднанні із віртуозною технікою досить помітно вирізняла індивідуальний талант молодого баяніста серед студентського загалу. Надалі його музичні смаки стають дедалі більш різнобічними і всеохоплюючими стосовно змісту жанрової структури свого навчального музичного репертуару. В нього виникає інтерес до творів не тільки народного, класичного, академічного жанрів, а й естрадно-джазової музики Дж.Гершвіна, Д.Еллінгтона, гурту “Бітлз” та ін.

Вабить гра й на інших музичних інструментах. Великий інтерес переростає у потребу практичного оволодіння ними. Він самотужки опановує гру на трубі, альту, саксофоні, що зайвий раз засвідчує про широкий спектр його індивідуальних музичних уподобань, можливостей і рівень таланту.

Під час навчання в інституті культури, в 1972 році Олександр, на випускному курсі проходить навчально-виробничу практику із фаху у народному ансамблі пісні і танцю “Бойківщина” містечка Сколе Львівської області. Студент знайомиться із народно-інструментальним, вокально-хоровим та танцювальним фольклорними жанрами музичної культури західно-українського краю, а найголовніше – із прекрасними людьми. Тут він зустрів своє кохання – красуню, студентку Стрийського технологічного технікуму Омеляну Грабовську – учасницю ансамблю “Бойківщина”. Після перших побачень і щирих освідчень Олександра у коханні молода пара одружилася.

Після завершення навчання у 1972 році молодого спеціаліста направляють на роботу у місто Краматорськ Донецької області. У обласному управлінні культури чиновники швидко оцінили фаховий рівень О.Царука і залишили працювати в Донецьку. Його призначають художнім керівником Палацу культури імені Жовтневої революції. На цій посаді протримався чотири місяці, а далі пішов служити до війська. Служба проходила у місті Тбілісі (Грузія), в роті охорони штабу Закавказького військового округу. Цілий рік Олександр тримав в руках замість баяна автомат Калашникова з боєкомплектom до нього. Від керівництва штабу для нього надходила пропозиція залишитися на службі офіцером запасу, але він відмовився.

Після служби в армії, у лютому 1974 р., Олександр повертається в Кам'янець-Подільський. Тоді ж в молодого подружжя Царуків народжується маленький син – Сашко, а через 4 роки з'являється на світ донька Людмила. Діти стали досить успішними – син закінчив Кам'янець-Подільський аграрно-технічний університет і став працівником податкової інспекції. Дочка Людмила закінчила музично-педагогічне відділення педагогічного факультету Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету. Наразі працює у музично-естетичному школі-комплексі №9 м. Кам'янця-Подільського викладачем класу фортепіано.

Особливою радістю для Олександра Пилиповича і Омеляни Богданівни є двоє внуків: Олександр і Богдан. Музичну стежину свого дідуса успадкував молодший внук Богдан. Він демонструє гарні результати і велике бажання до навчання в класі баяна і одночасно танцює у дитячому колективі.

1974 року О.Царук прийшов до Кам'янець-Подільського культурно-освітнього училища, де став викладачем по класу баяна. З цього часу починається нова педагогічна й творчо-мистецька сторінка його біографії, глибоко наповнена яскравими творчими випробовуваннями й найпершими вагомими досягненнями у мистецькому житті закладу, міста, району, області.

Олександр Пилипович, як високопрофесійний та надзвичайно витончений інтелегентний музикант, охоче ділиться знаннями та вміннями зі своїми вихованцями. Молодий педагог намагається розкрити творчу індивідуальність учня, свободу його мислення, фантазію, змістовність виконуваного твору. Інший бік його музично-педагогічної діяльності спрямовується у концертне музично-виконавське русло.

Ранній період виконавської творчості Олександра Пилиповича збігається з опануванням й використанням традиційного та професійного (вдосконаленого) багатотембрового готово-виборного баяна. Така тенденція є характерною для баяністів-виконавців початку 1970-х років. Молодий педагог-баяніст активно включається у культурно-мистецьке життя училища і міста: виступає із сольними концертними виступами, бере участь в ансамблі баяністів “Гармоніки” (баян-піколо) (худ. керівник – А.Геплюк), а також в оркестрі народних інструментів (І баян) (худ. керівник – О.Грек).

Столична академічна освіта у поєднанні з природними феноменальними

здібностями й працелюбством утверджують О.Царука в академічному (професійному), а надалі у фольклорному (традиційному) й естрадному векторах виконавства. Як баяніст-виконавець, він реагує на вплив композиторської школи 70-х – початку 80-х років, у якій віддзеркалена нова “фольклорна хвиля” (В.Власов, К.Мясков, В.Подгорний, М.Різоль, М.Чайкін) і йде в ногу із сучасними тенденціями в акордеонно-баянному виконавстві: опановує сучасні баянні виконавські прийоми гри, елементи сучасної гармонії, неординарну сучасну ритміку тощо. Розуміння новітніх течій та тенденцій, обізнаність у сучасних музичних концепціях акордеонно-баянного мистецтва того часу сприяють його реалізації музично-педагогічних завдань у роботі зі студентами у класі баяна.

Проживання на теренах Південно-Західного Поділля дало змогу Олександрові Пилиповичу глибше осягнути подільську музичну культуру українського народу. Південно-західний подільський фольклор завжди приваблював митця своєю широкою етноколеристичною різнобарвністю. В нього посилюється інтерес до вивчення народної творчості подолян. Подільські награвання сільських музикантів вразили молодого музиканта своєю варіативністю, колористичністю, гармонічними контрастами, ладовим розмаїттям, мелізматичними доповненнями, синкопованою “народною” ритмікою. Належним чином вони знайшли своє втілення у його перших самостійних опрацюваннях у вигляді композицій – “В’язанок” для ансамблю троїстих музик (“Полька-сабашівка”, “Подільські награвання”). Зазначимо, що музичні твори віддзеркалюють власне танцювальні фрагменти подільського весільного дійства.

З 1978 р. Олександр Пилипович за сумісництвом працює керівником ансамблю троїстих музик Кам’янець-Подільського аграрно-технічного університету. З цього часу розпочинається віха етнографічно-фольклорного спрямування творчої діяльності О.Царука. Очолюючи знаний творчий колектив, він чітко усвідомлював велику відповідальність за його подальшу мистецько-творчу долю, адже ансамбль троїстих музик вже на той час мав власні традиції, творчі досягнення і свою історію, яка сягала 1971 р. Ініціаторами створення творчого колективу були: Ярослав Романишин (цимбали), який очолював в профкомі комісію з культурно-масової роботи; Федір Дудун (сопілка) – на той час голова профкому і студент V курсу агрономічного факультету Борис Мельник (баян) – секретар комсомольської організації інституту.

Ярослав Романишин виховувався в сім’ї музиканта-цимбаліста. Вже змалечку він навчався батьківському музичному ремеслу і мав гарні природні вокальні здібності. Йому завжди дуже подобалися весільні музиканти, але батько не поділяв надто великого захоплення хлопця музикою, тому й спрямовував його на інші науки. Федір Дудун грав три роки у військовому (Німецька Демократична Республіка) та студентському духових оркестрах на трубі, саксофоні, а також володів віртуозною технікою гри на сопілці.

За Олександра Царука в ансамблі з’являються епізодичні народні інструменти, що побутували на Поділлі в минулому – ліра, бугай, які надавали

звучанню оркестру специфічної окраси, нових колоритних барв, адже інструментальний склад обов'язково повинен відповідати характеру подільської музики, народній виконавській манері.

Музична стилістика авторської думки музичних композицій явно позначена впливами індивідуальної концертної манери виконання самого керівника. Ним створено багато різноманітних оркестровок народно-інструментальних фольклорних композицій, перекладень класичних творів українських композиторів, оригінальних творів вітчизняних композиторів, акомпанементів для відомих подільських співаків (М.Гулько, А.Ляпота, Л.Матвійшина, Т.Плющ, М.Тиш). У їх виконанні звучать українські народні пісні: “Ой, знати, знати”, “Як би мені не тиночки”, “Ой на горі два дубки”, “Ой зацвіла черемшина”, “Ніч яка місячна”, “Ой під мостом-мостом” в опрацюванні керівника ансамблю. У репертуарі ансамблю в опрацюванні О.Царука з'являються різноманітні народно-інструментальні твори: “Гуцульська рапсодія” В.Попадюка, “Подільські візерунки” О.Беца, “Полька-сабашівка”, “Полька-скок”, музична композиція-в'язанка “Ой у полі калина стояла”.

Характерною тенденцією в оркеструванні для троїстих музик є сміливе поєднання О.Царуком у партитурі традиційних українських народних (сопілка, цимбали, козобас, бухало) та професійних (баян, скрипка, кларнет) інструментів, що розширюють їх художньо-виразові і темброві можливості. Удосконаленні конструктивні і технічні можливості зазначених інструментів створили умови для їх вжитку не тільки як епізодичних, а й як сольних інструментів. Інструментальний склад ансамблю, в залежності від твору і його манери виконання, дає можливість через використання засобів оркестрування наблизити музичний твір до академічного звучання, або навпаки, відтворити національно-традиційну подільську колоритність, розкрити образний зміст музичного твору у двох різновекторних напрямках.

Іншим важливим музично-творчим аспектом діяльності О.Царука є його плідна робота з танцювальними колективами Кам'янецьчини. Тривалий час ансамбль троїстих музик акомпанував народному танцювальному колективу “Подільський колос” (художній керівник – В.Чернишова) Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту. У репертуарі ансамблю для танцювального супроводу звучали народні танці в обробці О.Царука: “Буковинський святковий”, “Гопак”, “Хоро” (болгарський танець), “Полька-скок” (подільський танець), “Привітальний”, “Кривуляк”, а також “Варварка”, “Подільські гуляночки” (обробка О.Беца). Ці твори стали ключовими, оскільки презентують народно-танцювальну музику Південно-Західного Поділля.

Також О.Царук став музичним керівником танцювального колективу “Подільські візерунки” Кам'янець-Подільського коледжу культури і мистецтв (художній керівник – В.Чорнобиль). Для танцювального колективу він опрацьовує низку музичних супроводів до танців “Ойра”, “Подільська кадрили”, “Волинська полька”.

Усе вищезазначене дає підставу стверджувати, що О.Царук як митець має

своє бачення та підходи до використання фольклору у своїй творчості. Він використовує його на рівні тематичного зерна, яке в процесі викладу музичного матеріалу реалізується у метро-ритмічних та інтонаційних вкрапленнях, використанні мелізматики, способах традиційного формування виконавських прийомів тощо.

1978 року відбулася перша гастрольна поїздка до Польщі на міжнародний фестиваль, де налагоджувалися культурно-мистецькі зв'язки між Україною і Польщею.

У лютому 1986 р. ансамбль троїстих музик (О.Царук (баян), Я.Клизуб (цимбали), І.Станішевська (скрипка), Л.Тимофійшина (скрипка), Ф.Дудун (сопілка), М.Циц (кларнет), М.Сембрат (козобас, бугай), А.Віннічук (бухало), А.Собко (контрабас)) О.Царука взяв участь в урочистому концерті для делегатів XXVII з'їзду Комуністичної партії України в Національному палаці мистецтв "Україна". Тут виступали найкращі аматорські народно-інструментальні колективи України. Репетиційну роботу із "народними музиками", яких було на сцені більше сотні осіб, проводив заслужений артист України Василь Попадюк. В одному з епізодів цього святкового дійства головний режисер Борис Шарварко доручив Анатолію Віннічуку, як "найкращому барабаністу України" (зі слів Б.Шарварка), виконати соло на барабані в центрі сцени. Звісно, такі миттєвості творчого життя для музикантів троїстих музик є незабутніми.

Надалі ансамбль неодноразово брав участь у конкурсній телепрограмі "Сонячні кларнети".

З 1986 р. традиційним для ансамблю троїстих музик стали щорічні поїздки у м.Рахів (Закарпаття) для участі у святі "Вихід на полонину". У ньому традиційно брали участь творчі колективи з Литви, Польщі, а також відомі народні артисти Р.Кириченко, А.Паламаренко, В.Пивоваров.

У липні 1990 році ансамбль троїстих музик О.Царука разом з танцювальним колективом "Подільський колос" на запрошення французького фольклорного ансамблю "Меркурій" вирушають на міжнародний фестиваль у м.Аржентон (Франція). Делегацію очолив ректор Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту М.Самокиш. Кожного дня колективи виступали у 2-3 концертах в різних містах і селах Франції. Це було тепле й щире спілкування творчих людей різних національностей, які цінували багатство духовної народної культури. Окрім ансамблю троїстих музик з України у фестивалі брали участь творчі колективи з Іспанії й Польщі.

На початку 2000 року у колективі з'явилися нові виконавці-інструменталісти: Павло Сопіга (кларнет), Олександр Погорелкін (ударні інструменти), Віталій Бондін (скрипковий контрабас), пізніше Дмитро Конюк (цимбали). Виконавство ансамблю набуває професійних ознак унаслідок наявності у виконавців музичної освіти, здобутої в мистецьких закладах України: О.Царук – Київський державний інститут культури, П.Сопіга – Рівненський державний інститут культури, В.Бондін – Хмельницьке музичне училище імені В.Заремби, Д.Конюк – Національна музична академія мистецтв імені П.Чайковського,

І.Мелимука – Бучацька музична школа Тернопільської області.

Єдність дій учасників ансамблю у репетиційному процесі та в момент концертного виконання чітко корегуються його керівником. Безумовно, що творча робота О.Царука, його фаховість мали величезний вплив на художньо-виконавські аспекти виконання інструментальних музичних композицій.

Репертуар ансамблю поповнився вокальними творами, які професійно виконує Мирослав Тиш (тенор) – кандидат сільськогосподарських наук, доцент Подільського аграрно-технічного університету. У його виконанні звучать пісні вітчизняних композиторів: В.Івасюка “Червона рута”, “Водограй”, “Я піду в далекі гори”; М.Мозгового “Тече вода”; П.Дворського “Смерекова хата”; О.Беца “Калинова сопілка”; українські народні пісні: “Ти ж мене підманула”, “Чорна кура”, “Розпрягайте хлопці коні”, “По той бік гора”.

Творчий колектив троїстих музик об’їздив майже всю Європу. Він активний учасник конкурсів і фестивалів багатьох країн світу: Польщі, Болгарії, Румунії, Угорщини, Франції, Росії, Молдови, Білорусі та України. Зокрема, творчий колектив взяв участь у:

- гастрольній поїздки, присвяченій Дню культури України в Польській Народній Республіці (1978 р.);
- творчих концертах міст-побратимів Хмельницького, Тамбова та Сілістри (1979 р.);
- Всеукраїнському фестивалі “Весняні усмішки” (1980, 1983 рр.);
- концертних програмах на XXII Олімпійських іграх у Москві (1980 р.);
- телевізійних програмах “Сонячні кларнети” (Київ, 1981, 1982 рр.) та “Ширше коло” (Москва, 1984 р.);
- Міжнародному фестивалі країн Варшавського договору (Берлін, Прага та Брно) (1985 р.);
- VI фестивалі етнографічних ансамблів Союзу в Батумі (1985 р.);
- урядовому концерті присвяченому XXII з’їзду Компартії України (1986 р.);
- звітних концертах Хмельницької області (Київ, 1982, 1987, 1999, 2001, 2011 рр.).

Олександр Пилипович Царук – невтомний педагог-професіонал. Своїм студентам він прищеплює високі мистецькі ідеали, навички справжньої інструментальної виконавської культури, працьовитості, повсякденних систематичних занять у класі баяна. Для молодих викладачів-народників на відділі народних інструментів коледжу культури він куратор-наставник і радник, взірць високого професійного рівня виконавства, вишкіл якого гартувався невтомною, фанатичною працею.

Величезна творча, збирацька, виконавська й педагогічна праця О.Царука постійно висвітлюється на сторінках місцевої періодики і місцевої преси (журнал “Ділове місто” [1], газета “Подільнин” [2] та ін.).

За творчо-мистецькі досягнення, велику громадсько-просвітницьку роботу, популяризацію народно-інструментального мистецтва подільського

краю Олександр Царук нагороджений: відзнакою міського голови “За заслуги перед міською громадою” (2008 р.); відзнакою Кам’янець-Подільської міської ради орденом “Честь і шана” (2010 р.); Почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2010 р.).

Визнання творчих досягнень ансамблю в Україні та за її межами – яскраве свідчення високого виконавського рівня творчого колективу та його керівника. Серед вихованців – лауреат всеукраїнського конкурсу молодих виконавців баяністів-акордеоністів Микола Хмелюк (м. Ніжин, 2008 р., Диплом I ступеня); лауреат всеукраїнського конкурсу баяністів-акордеоністів – Орест Оришук (м. Ніжин, 2011 р., Гран-Прі); лауреат VIII міжнародного конкурсу акордеоністів-баяністів VIII “Perpetuum mobile” (м. Дрогобич, 30 квітня – 3 травня, 2015 р.) – Стояновський Артем (III премія); дипломант VIII міжнародного конкурсу акордеоністів-баяністів VIII “Perpetuum mobile” (м. Дрогобич, 30 квітня – 3 травня, 2015 р.) – Мазур Назар (Диплом IV ступеня); Петро Леонтієвич Богонос (1978 р.) – кандидат педагогічних наук, професор Київського національного університету культури і мистецтв; Степан Степанович Пшенишнюк – викладач класу акордеона, завідувач естрадного відділення Кам’янець-Подільського коледжу культури і мистецтв.

Отже, творчість і науково-педагогічна діяльність Олександра Пилиповича Царука, відомого подільського музиканта і педагога, стала справжнім культурно-мистецьким явищем, яке серйозно збагачує традиційне народно-інструментальне виконавство, торує йому шлях у майбутнє.

Список використаних джерел і літератури

1. Середенко Н. Віщий сон Олександра Царука / Н. Середенко // Ділове місто. – Кам’янець-Подільський. – 2008. – 14 серпня. – С. 11-13.
2. Будзей О. Баян – він і в Африці баян / О. Будзей // Подолянин. – Кам’янець-Подільський. – 2008. – 15 серпня. – С. 6.

Ivan Marynin

The creative figure of Alexander Tsaruk in the context of traditional performance of the South-West Podillia

The paper outlines a creative portrait of Podillia musician-teacher, accordionist Alexander Tsaruk his pedagogical and performing activity and creative achievements.

Specifically, the scientific research carried out historical and artistic analysis of life (biographical content) and performing ways that include: memories of creative artist's portrait (numerous honors, awards, great creative achievements) and original repertoire of the ensemble of Kamianetz-Podilskiy Agricultural and Technical University.

The paper highlights the creative contribution of Alexander Tsaruk – the musician-teacher, accordionist, leader of the ensemble folk musicians, member of the Ukrainian National Musical Union, winner of the regional award named

after Kostiantyn Shyrotskiy in the development of national instrumental performance, his role and significance in enriching the original music folk instrumental art of the South-West Podillia.

The study of music and importance of pedagogical, creative and educational activities of Alexander Tsaruk in the national instrumental culture of the South-West Podillia, his musical and pedagogical and creative achievements highlighted in various aspects: historical, cultural, art and performing.

Key words: *musician-teacher, folk-instrumental performance, the ensemble of folk musicians, accordionist.*

И. Г. Маринин

Творческая личность А.Царука в контексте развития традиционного народно-инструментального исполнительства Юго-Западного Подолья

В статье представлен творческий портрет подольского музыканта-педагога, баяниста Александра Царука, его педагогическо-исполнительская деятельность и творческие свершения. В частности, сделан историко-художественный анализ жизненного и творческо-исполнительского пути, содержащие воспоминания о творчестве музыканта (многочисленные отличия, награды, высокие исполнительские достижения), а также оригинальном репертуаре ансамбля троистых музык Каменец-Подольского аграрно-технического университета.

Акцентируется внимание на творческом вкладе музыканта-педагога, баяниста, руководителя ансамбля троистых музык, члена Всеукраинского союза, лауреата областной премии имени Константина Широцкого в развитие народно-инструментального исполнительства, его роли и значимости в обогащении оригинального музыкального фонда традиционного народно-инструментального искусства Юго-Западной Подольи.

Подчеркивается значение музыкально-педагогической, творческой и просветительской деятельности исполнителя в народно-инструментальной культуре Юго-Западной Подольи, раскрываются его музыкально-педагогические и творческие достижения в различных аспектах: историческом, культурологическом, искусствоведческом и исполнительском.

Ключевые слова: *Александр Царук, музыкант-педагог, народно-инструментальное исполнительство, ансамбль троистых музык, баянист.*

Одержано 22 червня 2015 року